

BÖLÜM 8

YAŞLI SAĞLIK TURİZMİ

Seda AYDIN¹
Pelin UYMAZ²

GİRİŞ

Yaşlanma, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından “ Çevresel faktörlere uyum sağlayabilme yeteneğinin azalması” şeklinde tanımlanmaktadır (1) “60 yaşı genç yaşlılık, 75 yaş ve sonrasını ileri yaşlılık, 90 yaş ve sonrasını ihtiyarlığın başlangıcı olarak kabul etmektedir” (2) Dünya Sağlık Örgütünün belirttiği şekilde yaşlı insanlar, “ 65 yaş ve üzeri olan bireyleri kapsamaktadır” (3). TDK yaşlılığı “yaşlı olma durumu”, ayrıca yaşlı kelimesini “yaşı ilerlemiş kimse” olarak tanımlamıştır (4).

Yaşlanma, yaşlılık ve ihtiyarlık çoğunlukla birbiri yerine kullanılan gündelik hayatta kesin ayrımı yapılamayan terimlerdir. Yaşlılık sadece sayılarla olmadığı gibi yaşlı olma, ilerlemiş yaşın getirdiklerini gösterme hali olarak tanımlanmıştır. Canlı varlıklar için yaşlılık hayattaki üreme döngüsünü tamamlandıktan sonra ölüme kadar olan süreçteki değişim ve dönüşümler olarak tanımlanmıştır (5).

İnsan ömrü bebeklik, çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık evrelerinden oluşur. Her insan yaşlılık evresini yaşamasa da gelişen teknoloji, ilerleyen tıbbi gelişmeler, keşfedilen yeni tedavi yöntemleri ile ortalama insan ömrü uzamış, ülkelerin toplam nüfusa oranla yaşlı nüfus sayısı yükselmiştir. Dünyada ki diğer ülkelerden daha fazla yaşlı nüfus sayısı olan ülkeler Japonya, Almanya, İtalya ve Yunanistan'dır. Japonya dışında Avrupa'da yer alan diğer ülkelerden de anlaşılacağı gibi 2020 World Population Data Sheet verilerine göre Avrupa dünyanın en yaşlı nüfusuna sahip olup 65 yaş ve üzeri yaşlıların toplam nüfusun beşte birini (%19) oluşturmaktadır. 2020 den 2050 ye kadar toplam nüfusun azalacağı öngörülen dünyada ki tek bölgedir (6). Dünya Sağlık Örgütü tarafından açıklanan verilerde 2015 ve 2050 yılları arasındaki zaman diliminde 60 yaş nüfusunun toplam dünya nüfusuna oranının iki katına çıkarak %12'den %22'ye yükseleceği öngörülmektedir (1). Türkiye'de 65 ve üzeri yaş grubu bireylerin sayısı 2015'te 6 milyon 495 bin 239 kişi iken bu sayı 2020 yılında 7 milyon 953 bin 555 kişi olmuştur.

¹ Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Sağlık Turizmi YL Öğrencisi, 205423010@ogr.alanya.edu.tr

² Dr. Öğr. Üyesi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi / Sağlık Bilimleri Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği AD. pelin.uymaz@alanya.edu.tr

Yaşlı nüfusun 2015 yılında toplam nüfusa oranı %8,2 iken, 2020 yılında %9,5'e yükselmiştir (7). Yaşlı nüfus, doğurganlığın azalması ile her geçen gün daha fazla artmakta yaşlı bireylerin yaşamını sürdürebilmesi için temel gereksinimleri daha fazla önem arz etmektedir çünkü Dünya Sağlık Örgütüne göre dünya nüfusunun yaşlanma hızı geçmiş yıllara göre çok daha fazladır (1). Yaşlılık, doğal bir yaşama evresi olup bireylerin her açıdan daha fazla yardıma ihtiyaç duyduğu bir dönemdir. Çünkü yaşlanan bireyler hayatlarının bu döneminde yaşlılığın organizmalarına etkisinden dolayı çok fazla sağlık sorunu yaşayabilmektedirler. Bunlar daha çok kalp rahatsızlıkları, demans, kronik obstüriktif akciğer hastalığı, alzheimer, diyabet, ortopedik rahatsızlıklar, ellerde titreme, katarakt gibi hastalıklardır. Bunun yanında yaşlı bir bireyin yalnız yaşaması oldukça zor ve tehlikelidir. Yapılan çalışmalar doğrultusunda dünya üzerinde yaşlı bakımına verilen önemin daha fazla artacağı ve önemseneyeceği düşünülmektedir.

Yaşlı nüfusun artması ile yaşlı bireyler toplumda etkin bir şekilde yer almaya başlamaktadır. Ülkelerinde yeterince güncel tedavilerin benimsenmemesi, maliyet gibi nedenlerle yaşlılar başka ülkelere giderek sağlık hizmeti almayı talep etmektedirler. Bu nedenle yaşlı sağlık turizmi hem turizm hem de sağlık sektörü için bilinmesi ve geliştirilmesi gereken bir alan olarak görülmektedir. Bu bölümde yaşlı turizmi ile ilgili kavramlara ve Türkiyede sağlık turizmi konularına yer verilmiştir.

SAğLIK TURİZMİ

Yaşamın devamlılığı için her yaşta sağlıklı olmanın bilincinde olan insanlar yaşlılık döneminde de kalan yaşamlarını aynı bilinç ve kalite ile geçirmek istemektedir. Bu istekler üzerine yeni talepler oluşmuş ve bu talepleri karşılamak üzere de yeni fikirler ortaya çıkmaya başlamıştır. İnsanlar sağlığı geliştirmek, tedavi olmak ve rehabilitasyonu sağlamak için farklı yöntemler aramaya başlamış, küresel dünyada bu talepler üzerine yeni pazarlar oluşmuştur. Sağlığın önemi artmış insanlar kaliteli sağlık hizmeti arayışına başlamış ve kendi ülkesinde faydalanamadığı doğal yada diğer sağlık hizmetlerinde uluslararası tercihlerini kullanmaya yönelmişlerdir. Bu arayışların hepsi "Sağlık Turizmini" oluşturmuştur. Bireylerin yaşam alanları dışında geçim sağlamak ya da hayatlarını idame etme gibi zorunlulukları olmaksızın gittikleri ülkelerde fiziksel, zihinsel ve sosyal iyiliklerini sürdürmek ya da şifa amacıyla aldıkları sağlık hizmetlerine sağlık turizmi denmektedir (8).

Sağlık turizmi, bireylerin çağımız teknolojisinde internet, medya ve iletişim araçlarını daha fazla kullanması, sınır ötesi tedavi yöntemlerine erişebilmeyi öğrenmesi ve kullanmaya başlamasıyla hızla önem kazanmıştır. Sağlık turizminin

yaygınlaşmasını sağlayan bu etmenler sağlık sektörünün yeni boyutlar kazanmasını sağlamıştır (9).

İnsan ömrünün uzamasıyla, birçok ülkenin yaşlı nüfus sayısı artmıştır. Bu yüzden ülkeler nüfuslarının büyük bir kısmını oluşturan yaşlı bireylerin gereksinimlerini göz önünde bulundurmakta ve onların ihtiyaçlarını belirleyerek, gereksinimlerine uygun imkanlar sunmaya çalışmaktadır. Bu durum yaşlı sağlık turizmini de ortaya çıkarmıştır.

Sağlık turizmi, bireylerin sağlığı koruyucu/geliştirici, tedavi edici ya da rehabilite edici hizmet almak üzere yaşadıkları ülke dışında başka bir ülkeyi ziyaret etmesi olarak tanımlanmaktadır. Sağlık turizmi kaynağını yaşanan ülkenin sınırları dışında sağlık hizmeti alma üzerine kursa da dünya üzerinde sağlık hizmeti veren kuruluşların büyümesini ve gelişmesini destekleyen sektördür. Bu sektör dört başlık altında daha fazla hizmet vermektedir (10);

- Termal turizm
- Medikal turizm
- Yaşlı turizmi (3. Yaş turizmi)
- Engelli turizmi

Termal turizm, erimiş mineral bulunan maden sularının şifa, zindelik, dinlenme amacıyla kullanılmasıdır. Doğal termal su kaynakları bulunan ülkelerin verdiği sağlık turizmi hizmetidir. Sağlık turizm çeşitlerinin en eski türü termal turizmdir.

Medikal turizm, tıbbi turizm olarak da adlandırılmaktadır. Bireylerin ameliyat, estetik, diş tedavisi, özel diyet, akupunktur, bitkisel tedavi gibi tıbbi tedavi amaçlı ülkeleri dışında başka bir ülkede aldıkları hizmetler bütünüdür. Medikal turizm tıbbi işlemleri içerdiği için doktor gözetiminde donanımlı hastanelerde gerçekleşmektedir (11).

Yaşlı turizmi, yaşlı bireylerin bakım ve tedavisini sağlamak için kurulan tesislerde yapılan hizmetlerden yararlanmak amacıyla, yapılan seyahatlere yaşlı turizmi denmektedir.

Engelli turizmi ise engelli bireylere verilen özel bakım ve rehabilitasyonları içermektedir. Daha çok klinik otel ve rehabilitasyon merkezlerinde gerçekleşmektedir (12).

İnsanlar, yaşadıkları ülkelerde ki sağlık hizmetlerinin pahalı olması, hizmete ulaşmada geçen bekleme süreleri, sigortaların her sağlık harcamasını kapsaması gibi nedenlerle ve de ülkelerinde medikal tedavi gerektiren onkoloji, kardiyojoloji, ortopedi gibi bazı branşların olmaması ya da yeterince güncel tedavilerin benimsenmemesi gibi nedenlerle başka ülkelere gitmeye gereksinim duymuşlar-

dır (2). Örneğin; İngiltere’de yaşayan insanlar sağlık sektörünün pahalı olması, Kanada’da yaşayan yaşlı bireylerin bekleme sürelerinin uzaması sebebiyle yaptırmak istedikleri işlemlere geç kalmaları, Bangladeş’te ise gereksinim duyulan sağlık hizmetinin bulunmaması gibi sebeplerle başka ülkelerde sorunlarına çözüm aramak durumunda kalmışlardır ve bu ihtiyaca tam olarak sağlık turizmi hizmet etmektedir (13). Dört mevsim süren sezonluk kısıtlamaları olmayan; sağlığı korumak, geliştirmek, tedavi ve rehabilite olmak için “sağlık turizmi” sayesinde kaliteli sağlık hizmetine daha düşük harcamalarla erişilmiş, zaman kayıpları azalmaya başlamış bireylerin memnuniyeti üzerine büyüyen pazarda ülkeler markalaşmaya başlamış ve ekonomileri gelişmiştir.

SAğLIK TURİSTİ

Bir ülkeye seyahat etmek için gelmiş turistlerin ilkyardım, temel sağlık hizmeti, kaza sonrası acil ameliyat, yoğun bakım hizmetleri gibi bütün sağlık sorunlarını çözmek için yapılan hizmetlerin tamamı turist sağlığının konusudur. Sağlık turizmi ise bedensel ve ruhsal sağlığı korumak geliştirmek ve sağlık sorunu tedavi etmek amacıyla yapılan seyahatlerdir. Bu seyahati yapan kişiye “sağlık turisti” denmektedir (14). Turistler, seyahat öncesi gezi programı planlarken gezilecek coğrafya, konaklama alanı, kalite, verilen hizmet, yapılan aktivite, alınan hizmetin giderlerine odaklanarak karar veriyorsa sağlık turizminde de aynı kriterlerin yanın da yapılacak tedavinin alanında uzman kişiler tarafından verilmesi, sağlık hizmeti için konaklama alanlarının belirli standartlarda olması, hastaneler için uluslararası akreditasyon belgesine sahip olma, o sağlık kuruluşlarının belirli kalite ve standartlarda hizmet verdiğini göstermektedir. Günümüzde akreditasyonu sağlayan en önemli kuruluş Join Commission International (JCI)’dir (15). JCI uluslararası standartlarında sağlık hizmeti alma, dil ve ulaşım sorunu yaşamamak sağlık turizminde en temel kriterlerdir. Dünya üzerinde bu kriterlerle en çok sağlık turisti ağırlayan ülkeler ABD, Güney Kore, Hindistan, Kosta Rika, Malezya, Meksika, Singapur, Türkiye ve Tayland’dır. Dünya Turizm Örgütünün yapmış olduğu bir araştırma ile turizm hareketlerinin en çok %52 oranla eğlence ve tatil amacıyla yapılan turizm, %14’ünün iş ve meslek amacıyla yapılan turizm ve %27’sini sağlık turizmi, inanç turizmi ve diğer turizm çeşitleri oluşturmaktadır (16). Bu oran dünya üzerinde yaşayan tüm insanlar için yaşamak, hayatta kalmak, sağlıklı olmak felsefesi üzerine daha da artacağı düşünölmektedir. Sağlık hizmetlerinin daha ucuz olması ve nitelikli insan gücünün bulunması nedeniyle Avrupa ülkeleri Asya ülkelerini ziyaret etmekte, Avustralyalı hastalar Singapur, Tayland ve Malezya’yı; Kosta Rika, Kolombiya ve Küba ise en çok ABD ve Meksika’yı tercih etmektedir (10). Dünyada ki en önemli 3 kıta üzerinde yoğunlaşan bu hareketlilik

uzayan yaşam süresi insanların daha çok değer kazanması teknolojinin gelişmesi ile büyük ivme kazanacaktır. Türkiye Asya ve Avrupa kıtaları arasında bulunup her iki kıtanın da sağlık gereksinimlerini karşılayabilecek güçtedir. Sadece medikal turizm açısından değil doğal termal sularının sayıca fazla olması ile de Türkiye ön planda tutulmaktadır. “Tarihte bir örneği ile Florance Nightingale, İsviçre’de ki şifalı suları ziyaret eden hastalara daha uygun fiyat sunan Türkiye’de ki şifalı sular da tedavi görmeleri için yönlendirmiştir.” (9). Türkiye’ye sağlık turisti olarak gelen bireyler; donanımlı yetişmiş insan gücü, ekonomik sağlık giderleri, kaliteli sağlık hizmetleri ile ülkelerine memnun bir şekilde dönmüşlerdir. Türkiye çok sayıda uluslararası kalite standartlarını karşılayan hastaneye sahiptir, kendisini uluslararası hasta çekmek için turizmin tüm alanlarıyla konumlandırmaya çalışmaktadır (17). Türkiye, dünyada önemli bir turizm merkezi olmaya adaydır.

YAŞLI SAğLIK TURİZMİ

Bireylerin yaşam döngüsünde yetişkinlik ve ileri yaş dönemleri sağlıkları açısından önemlidir. Bu yaş grubu zamanla nüfus içinde artmakta olup özellikle 65 yaş üzeri bireylerin sayısının artacağı öngörülmektedir. Günümüzde yaşlı sağlık profilinin yeterince anlaşılması, gelecek döneme daha etkin sağlık hizmeti sunmayı sağlayacaktır. Günümüz yetişkin ve yaşlı bireylerinin en çok yaşadığı başlıca sağlık sorunları iskemik kalp hastalıkları, kalp damar hastalıkları, hipertansiyon, kanserler, diyabet, obezite, demans, görme sorunları, iştme sorunları, omurga ve kemik hastalıklarıdır (18). İleri yaştaki bireylerin yaşadıkları sağlık sorunları sonucu gündelik yaşamlarında ki etkisiz baş etmeleri, onları başka bireylerden yardım almaya mecbur bırakmaktadır. Bu yüzden yaşlı bireyler evde bakım ya da kurum bakımına gereksinim duymaktadır (9). Yaşlı bireylerin nüfus olarak artışı, gelişmiş ülkelerde sadece sağlık sistemini değil aynı zamanda turizm ve rekreasyon anlayışını da etkilemiştir (19).

Yaşlı sağlık turizmi, kaynaklarda en çok “üçüncü yaş turizmi”, “yaşlı turizmi” ve “ileri yaş turizmi” olarak karşımıza çıksa da zaman zaman “geriatri turizmi”, “yaşlı bakımı turizmi” ve “üçüncü yaş baharı turizmi” şeklinde de ifade edilmektedir. (20).

İnsanların yaşam süresi uzadıkça yaşlılığın aktif dönemleri artmakta ve yaşlı bireyler toplumda etkin bir şekilde yer almak istemektedir. Yaşlı sağlık turizmi aktif yaşlı bireylere sınır ötesi hizmet vermektedir. Yani bireyler yaşlılıklarını pasif bir şekilde evlerinde değil kendi ülkelerinin sınırları dışında yeni yerler görerek, seyahat ederek, yeni sağlık yöntemleri öğrenerek ve deneyerek geçirme imkânı bulmaktadır. Batı ülkelerinde yaşlı nüfusun artması ile emekli bireylerin sayıca fazla olması “zaman” kavramı bu topluluk için aktif çalışma hayatlarının sonlan-

ması ile farklı bir anlama gelmektedir. Emekli olmadan önce boş zamanın olmaması şikayetini yapan bireyler, emeklilik ile oluşan boş zamanın nasıl daha iyi değerlendirileceği arayışına girmektedirler (21). Ülkelerin demografik, ekonomik ve sosyal özelliklerinin farklılığından dolayı yaşlı bireylerin emekli olma yaşı değişmektedir. Üçüncü yaş turizmi, ülkelerin ileri yaş sınırını aşmış her bireyinin ikamet ettikleri, çalıştıkları ve yaşadıkları yani her zaman ve her durumda ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına yapılan seyahatleri, seyahat sırasında da turizm işletmelerinin verdiği hizmeti talep ederek geçici süreli konaklama amacıyla yapılan seyahatlerdir. Yaşlı bireyler, üçüncü yaş turizmi sırasında gittikleri yerlerin temiz ve rahat olmasına, genellikle bireysel planlamalar yerine paket turları seçmektedir. Bunun yanında tabiatla iç içe olan konaklama yerleri daha çok tercih edilirken, merkezi noktalara çok uzak olmayan yerler acil durumlarda yaşlılar için güven oluşturmaktadır ayrıca ılıman iklim yaşlılar için daha çok tercih edilmektedir (22). Moscardo ise yaşlı sağlık turizminin diğer yaş gruplarından daha fazla etkilendiği olumsuz etkenleri, emniyet - güvenlik endişeleri, sağlık sorunları, müsait zaman, maliyet, aile sorumlulukları ve uygun seçenekler hakkında yetersiz bilgi sahibi olma şeklinde tespit etmiştir (23).

Yaşlanma ömrün muhasebesi için bireyin kendi kendine kaldığı uzun uzun düşünebildiği daha fazla manevi değerlere ihtiyacın olduğu ve bu ihtiyaçların karşılamak istendiği bir dönemdir. Yaşlı turizmi sadece sağlık ve seyahat içermekle birlikte kültür, din ve inanç turizm ziyaretlerini de içine almaktadır. Ve yaşlı bireyler bu ziyaretler için mevsim veya sezon seçmeksizin yılın her döneminde gerçekleştirebilmektedir. Bu durum ülkelerin turizm ağının mevsimsel olmayıp daima hizmete açık olduğunu göstermektedir.

Her ileri yaşlı bireyin yaşlı turizminden beklentisi aynı değildir. Bu yüzden yaşlılığın getirdiği hastalıklar, bilişsel algı ve fiziksel kapasite farklılıkları yaşlı turizmde alt başlıkları oluşturabileceği düşünülürken bu yüzden Türkiye'nin genel koşulları ve yaşlı sağlık hizmetleri düşünülerek dört başlık altında gruplara ayrılmıştır. Bunlar;

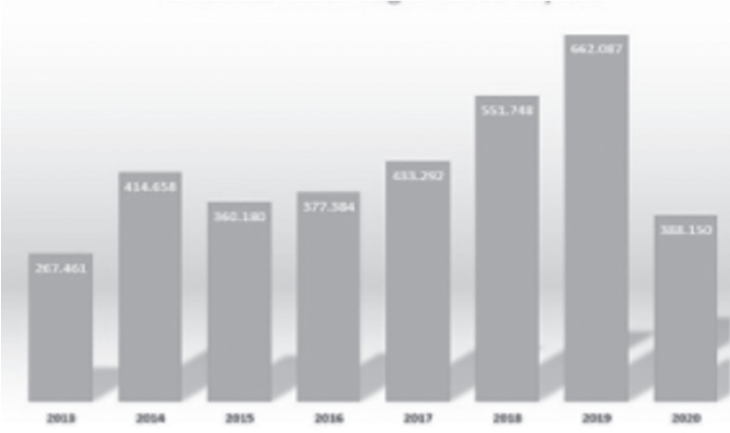
- Sağlıklı yaşlı bakımı
- Kronik hastalıkları olan yaşlıların bakımı
- Tedavi ve rehabilitasyon önceliği olan yaşlı bakımı
- Palyatif (termal) dönem yaşlı bakımı şeklindedir.

Özellikle Kuzey Avrupa, Japonya, ABD gibi gelişmiş ülkelerde yaşayan sağlıklı 65 yaş üzeri yaşlı bireyler moral ve değişiklik amacıyla yaptıkları seyahatlerde küçük arazi çalışması, toprakla iç içe olmaya açık alanlar, alışveriş, yürüme parkurları, spor alanları, yaşlı bireylere uygun aktivite alanları tercih edilmektedir (10).

Yaşlıların boş zamanlarında duygu ve davranışlarını anlayarak yapılan rehberlik, konaklama ve turizm hizmeti giderek artan bir şekilde önem kazanmıştır (24). Bu yüzden ileri yaş sağlık turizmi dinamik bir turizm şekli olmaya açıktır. Ülkeler artan yaşlı nüfuslarının ve yaşlı bireylerinin toplumdaki yerlerini yeniden masaya koymuş yaşlı bireyleri aktif kılacak yeni düzenlemeler ve anlaşmalar yapmıştır. Örneğin; Avrupa ülkelerinde sağlık giderlerinin yakın gelecekte daha çok artması beklenmektedir. Bu yüzden koruyucu sağlık hizmetlere daha fazla ihtiyaç duyulacağı düşünölmekte olup destekleyici politikalar geliştirilmiştir. Bu yüzden 65 yaş üzeri vatandaşlarını İspanya ve Fransa gibi sıcak kıyaları olan ülkelere sağlıklı yaşam projeleri ile 7 ila 30 gün sürecek rehabilitasyon hizmetlerine yönlendirmektedir ve bu hizmeti karşılamaktadır. Avrupa Birliği ülkeleri dışındaki ülkelerde benzer hizmetlerden kriterlere uygun akredite hizmetlere ödemeler yaparak yararlanabilmektedir (25). Bunun yanında genç nüfusu ağrılıkta olan Türkiye, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Hırvatistan ve Tayland gibi ülkeler yaşlı bireylerin bakımını üstlenebilecek genç nüfusu sayesinde yaşlı sağlık turizmi için hizmet veren ülkeler olabileceği düşünölmektedir (26). Kısaca ileri yaş turizmi doğal güzellik, tarihi ve inanç turlarının yanında, tedavi süreçlerini kapsayan kamplar, bireylerin rehabilitasyonu için yapılan meşguliyet terapileri, tıbbi müdahale ve sürekli sağlık bakım hizmetine de gereksinim duyan yaşlı bireylerin memnuniyetini içeren uluslararası platformdur. Yaşlı sağlık turizmi yaşlanmaya paralel bir şekilde dünyada daha çok yaygınlık göstereceği öngörülmektedir. Ülkelerin bu alanda temel unsurları geliştirerek yaşlı sağlık turizmi konusunda daha fazla ayakta kalabileceği düşünölmektedir.

TÜRKİYE'DE YAŞLI SAğLIK TURİZMİ

Türkiye, Asya ve Avrupa kıtalarının tam ortasında bulunan üç tarafı denizlerle çevrili, dört mevsimin yaşandığı, tarihinde birçok dil, din ve ırka ev sahipliği yapmış bir ülkedir. Turizm açısından çok çeşitli imkanlar sunabilmektedir. Tarihi zenginlikleri, doğal kaynakları, zengin mutfağı, bitki örtüsü, iklimi, gölleri, denizleri ve adaları açısından turistlerin tercih ettiği önemli bir turizm merkezidir. Birçok Avrupa ülkesine kıyasla daha ucuz ve ulaşımı kolaydır. Sağlık turizmi açısından Türkiye birçok avantaja sahiptir. Güçlü sağlık sektörü, alanında uzman deneyimli hekimleri ve sağlık çalışanları ile bünyesinde bulundurduğu uluslararası akreditasyonlara sahip çok sayıda hastanesi Türkiye'yi birçok ülkeye göre ön plana çıkarmaktadır. Örneğin; ABD'de koroner bypass olmak isteyen bir birey her şey dahil 70.000\$ ödemesi gerekirken, Türkiye'deki maliyeti 12.500\$'dır. (10; 27).

Şekil 1. Sağlık Turizmi İçin Türkiye'yi Tercih Eden Sağlık Turisti Sayısı

Türkiye'ye gelen sağlık turist sayılarının grafiği incelendiğinde 2019 yılında sağlık turizmi amacıyla, 662.087 hasta ziyaret etmiş olup, 2020 yılında ise yaşanan küresel salgın sebebiyle hasta ziyaretinde büyük bir düşüş yaşanmış ve 388.150 kişi sağlık turizmi amacıyla ziyarette bulunmuştur. 2021 yılının Ocak- şubat-Mart- Nisan aylarında ise 110.716 kişi sağlık turizmi hizmeti almıştır.

Sağlık turistlerinin ve turistin sağlığı kapsamında gelen hastaların en çok hizmet aldıkları klinik alanlar; dahiliye, ortopedi ve travmatoloji, diş hastalıkları, kadın hastalıkları, genel cerrahi, göz hastalıkları, enfeksiyon, kulak burun boğaz ve tıbbi biyokimya branşlarıdır (27). Grafiği incelediğimizde 2013 yılından itibaren ülkemizi sağlık turizmi amacıyla ziyaret eden turistlerin sayısı her yıl düzenli olarak artış göstermiş olup 2020 yılında yaşanan Pandemi sebebiyle ziyaretçi sayısında önemli oranda azalış görülmüştür. Veriler, Türkiye'ye önemli bir sağlık turizmi alternatifini olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda Türkiye Onuncu Kalkınma Planı içerisinde Sağlık Turizminin Geliştirilmesi Programı oluşturulmuştur. Bu program ile Türkiye'de uluslararası sağlık turizmi pazarında medikal turizm, termal turizm, ileri yaş turizm ve engelli turizminin tanıtılması, geliştirilmesi ve marka haline gelmesi amaçlanmıştır. Yaşlı sağlık turizminde 10 bin yatak kapasitesi 150.000 yabancı turist ve 750 milyon dolar gelir hedeflenmiştir. Bu programda (28):

- Hedef lke, blęe ve alanlarda yaşlı sağlık turizminin ön plana çıkarıldığı stratejiler belirlemek, kamu ve özel sektörle yaşlı sağlık turizminin çatısı altına girmek işbirlikçi olmak, fiyat farklılıklarını düzenlemek.
- Yaşlı sağlık turizminin tüm alanlarında hizmet veren ve vermek isteyen otel, hastane, yaşlı bakım ve engelli bakım merkezleri gibi kurum ve kuruluşla-

rı desteklemek, yaygınlaştırmak. Yatırım, organize olma ve arazi temini gibi desteklerin sağlanması.

- Yaşlı sağlık turizmi alanında nitelikli personelin yetiştirilmesi, sağlık turizminde ev sahibi olan kurumlarının standartlarının yükseltilmesine değinilmiştir.

Uluslararası alanda tanıtım ve pazarlama ağının geliştirilmesi hedeflenmiştir. Sağlık Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı işbirliği ile yürütölmektedir. Türkiye'de yaşlı turizmini de ilgilendiren diğer mevzuat ve içerikler aşağıda belirtil-diği şekildedir (29):

1. 663 Sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşların Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükümünde Kararname,
2. Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Kapsamında Sunulacak Sağlık Hizmetleri Hakkında Yönerge,
3. Kaplıcalar Yönetmeliği,
4. 6322 Sayılı Kanunla Getirilen Sağlık Turizminde Gelir ve Kurumlar Vergisi İndirimi,
5. Özel hastaneler yönetmeliği,
6. Sağlık Serbest Bölgeleri Yönetmelik Taslağı,
7. Sağlık Turizmi Kapsamında Oluşturulan Politikalar ve Eylem Planları

Yaşlı turizm hareketliliği son on yılda hızla büyümektedir (30) ve dünyadaki bu ivme Türkiye'de de, yaşlı sağlık turizminin pozitif yönde değişim sağlayacağını göstermektedir. Örneğin uluslararası ulaşımı olan Antalya ili ABD ve Japonya gibi ölkelerin ileri yaştaki bireylerinin ilgi duyduğu golf turizmine hizmet etmekte olup yörenin iklim ve coğrafi yapısı ile ilgi üçüncü yaş turizminde yeni bir boyut kazandırabilir (22). Bazı kaynaklara göre yaşlı turizminin içeriği golf, kültür ve sağlık turizmi olarak gruplandırılmaktadır (31). Bu nedenle Türkiye'nin golf sporu için oluşturacağı yeni tesis ve alanlar yaşlı sağlık turizminin dolaylı yoldan bir parçası olmaktadır.

Türkiye'de yaşlı insanlara duyulan sayęı, sevgi, içtenlik ve yardımseverlik yaşlı bireyleri ön plana çıkarmaktadır. Bunun yanında yaşlı bireylerin temel gereksinimlerini güvence altına alan onlara bu konuda açık kapı bırakmayan konular yaşlı sağlık turizminin ana unsuru sayılmakla birlikte, toplu tercihler çekici ve kolay tercih edilme şansı tanımaktadır. Örneğin; yaşlı bireylerin diyetlerine önem veren yemekler yapmak, yaşlı bireylerin yürüyüş yapmasını sağlayacak yürüme yolları tasarlamak, küçük hobi alanları oluşturmak, doğa ile i içe ortamlar sağlamak, ilgi, samimiyet, sayęı ve bireylerin bütçesine zarar vermeyecek fırsatlar sunabilmek hem doğal bir reklam hem de müşteri memnuniyeti sağlamaktadır.

Bunun yanında seyahat ve turizmde gelirin olması, isteklilik ve boş zaman bu sektörde ki talebi arttıran ana faktörlerdir (32). Yaşlı sağlık turizmi içinde aynı kriterler önemini korumaktadır. Boş zaman, isteklilik ve hizmeti satın alacak gelir olmadan bu alışveriş gerçekleştirilemez. Bunların yanında yeni bir tanım olan Yaşlı Dostu Şehir kavramı DSÖ tarafından değerlendirilerek oluşturulmaktadır. Yeni bir şehirleşme şekli olup önceliği yaşlı bireyler olmasının yanında çocuk ve engelli bireylerin yaşamına da dokunmaktadır. Bu durum yaşlı bireylerin toplumda aktif ve sağlıklı bir şekilde yaşlanması ve yaşamını sürdürebilmesi için çevresel ve sosyal faktörlerin incelenmesi ile oluşturulmaktadır. Dünyada da New York/Amerika Birleşik Devletleri, London/Kanada, La Plata/Arjantin gibi yaşlı dostu şehirlerin sayıları artmakta olup ülkemizde de 3 tane şehir bu unvanı almıştır. Bunlar; İstanbul/Kadıköy, Antalya/Muratpaşa ve Mersin Büyük Şehir Belediyesidir. Yaşlı dostu şehir, üçüncü yaş turizmi için hazır oluşturulmuş kent şeklindedir. Yani yaşlı bireylere yaşam kolaylığı sağlayan sosyal yönleri ile yaşlı bireylere aktif bir hayat kazandıran yaşam şeklini temel alan şehir modelidir. Ülkemizde birçok şehir bu modelle uygun koşulları oluşturabilecek niteliktedir. Bu durum yaşlı sağlık turizminin yaygınlaşmasını sağlayacak bir altyapı çalışması olarak düşünülmektedir (31)

SONUÇ

Yaşlı sağlık turizminin, ilerleyen yıllarda daha fazla önem kazanacağı düşünülerek ülkelerin ekonomik yatırımlarını arttırmaları (çevre koşullarının düzenlenmesi, şehir planları, yollar, ulaşım, trafik gibi) nitelikli personel yetiştirmeleri (temel eğitimde dil yeterliliğine önemin artırılması) , yaşlı bireylerin gereksinimlerine her açıdan olanak sağlayan büyük tesisler kurmaları ve bu hizmetleri dünya üzerinde çeşitli kültürlere sahip her yaşlı bireyin ulaşabileceği ölçekte pazarlama ve maddi kolaylık sağlama ile önemli bir yatırım şekli olacağı düşünülmektedir. Uluslararası sigorta şirketleri, ikili anlaşmalar, yaşlı bakımevleri, uluslararası uçuş şirketlerinin dünyanın birçok yerine sağladığı ulaşım ağını genişletmesi gibi faktörler yaşlı sağlık turizmini beslemektedir. Bu yüzden yerel yönetimlerin özel şirketleri desteklemesi gerekmektedir. Tek başına özel şirketlerin uluslararası bu pazarda tanınması, sürdürülmesi ve ayakta kalması oldukça zor görülmektedir. Türkiye'nin termal kaynaklarının, doğal güzelliklerinin, birçok dinin ziyaretine açık kutsal yerleşimlerinin, oluşumlarının, kıyılarının, denizlerinin, kültürel çeşitliliğinin, sağlıkta başarı sağlanan tüm alanların tanıtımı ve yaşlı bireylerinin dikkatini çeken spor alanlarının ve çeşitlerinin tanıtımının arttırılması uluslararası reklam oluşturulması gerekmektedir. Türkiye'ye gelen yaşlı sağlık turistlerinde pozitif yönde iz bırakmak temel hedef olarak görülmeli hizmetlerin bu hedefler doğrultusunda sunulması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. World Health Organization [WHO] (2021), <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health> , Ageing and Health (Erişim tarihi:01.06.2021).
2. Bölüktaş, R. P. (2020). Türkiye'nin Yaşlı Sağlığı Turizmi İçin Fırsatları. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (16) ,1-15.
3. Saraç, Z. F., & Yılmaz, M. (2015). Yaşlılık ve sağlıklı beslenme. *Ege Tıp Der*, 54,1-11.
4. Türk Dil Kurumu (TDK), <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi:01,06,20021).
5. Beğen, T., & Yavuzer, H. (2012). Yaşlılık ve Yaşlılık Epidemiyolojisi. *Klinik Gelişim*, 25(3), 1-3.
6. Population Reference Bureau. 2020 World Population Data Sheet With Focus on Changing Age Structures. 2020.
7. Türkiye İstatistik Kurumu (2021), (Erişim Tarihi: 01.06.2021). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yasli-lar-2020-37227>
8. Asadi, R., & Daryaei, M. (2011). Strategies For Development Of Iran Health Tourism. *European Journal Of Social Sciences*, 23(3), 329-344.
9. Şimşek, F. (2016). Sağlık Turizmi Kapsamında Yaşlı Turizmi Ve Mobil Sağlık Hizmetlerinin Uygulanabilirliği ve Önemi Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi. Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
10. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı. Sağlık Turizmi Nedir? Ankara 2021.
11. Zengingönül, O., Emeç, H., İyilikçi, D. E., & Bingöl, P. (2012). Sağlık Turizmi: İstanbul'a Yönelik Bir Değerlendirme.
12. Kantar, G., & Erdoğan, I. Ş. I. K. (2014). Türkiye'de Sağlık Turizmi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 1(1), 15-20.
13. Gülmez, Z. (2012). Türkiye'de ve Dünyada Sağlık Turizmi ve Çeşitleri: Sağlık Turizminin Ülkemizdeki Mevcut Durumu ve Bazı Ülkelerle Kıyaslanması. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
14. Özarsı, S. H., & Karatana, Ö. (2013). Sağlık Turizmi Açısından Türkiye'nin Durumu. *Journal of Kartal Training & Research Hospital/Kartal Eğitim ve Arastırma Hastanesi Tıp Dergisi*, 24(2).
15. Birdir, K., & Buzcu, Z. (2014). JCI Akreditasyon Belgesine Sahip Olan Sağlık Kuruluşlarının WEB Sitelerinin Medikal Turizm Açısından Değerlendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 1-19.
16. World Tourism Organization [UNWTO] (2013). "UNWTO Tourism Highlights", http://dtxq4w60xqpw.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_highlights13_en_hr_0.pdf (Erişim 01.06.2021).
17. Ozan-Rafferty, M. E., Johnson, J. A., Shah, G. H., & Kursun, A. (2014). In The Words of The Medical Tourist: An Analysis of Internet Narratives By Health Travelers to Turkey. *Journal of Medical Internet Research*, 16(2), e43 (eski11)
18. Akın, A., & Ersoy, K. (2012). 2050'ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim: Sağlık Sistemine Bakış. TÜSİAD ve UNFPA.
19. Nikitina, O., & Vorontsova, G. (2015). Aging Population And Tourism: Socially Determined Model of Consumer Behavior in The "Senior Tourism" Segment. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 214, 845-851.
20. Aydemir, B., & Kılıç, S. N. (2017). Dünyada ve Türkiye'de Üçüncü Yaş Turizmi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(3), 1-11.
21. Tufan, İ., KÖSE, M. T., & AYAN, F. S. (2017). Türkiye ve üçüncü yaş turizmi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 1(1), 29-36. Y
22. Yıldırım, S. (1997). Üçüncü Yaş Turizmi ve Bunun Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 77-81.
23. Moscardo, G. (2006). Third-Age Tourism. *Tourism Business Frontiers*, 30-39
24. Hung, K., & Lu, J. (2016). Active Living in Later Life: An Overview of Aging Studies in Hospitality and Tourism Journals. *International Journal of Hospitality Management*, 53, 133-144.

25. Metin, A. (2012). Bakım ve Rehabilitasyon Turizmine Genel Bakış. I. Uluslararası Katılımlı Yaşlı Bakım Modelleri ve Rehabilitasyon Turizmi Kongresi ve III. Geriatrik Fizyoterapi Kongresi Bildirileri İçinde. İzmir: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Geriatri Fizyoterapistleri Derneği.
26. Gürkan, Ö. G. D. Y., & Çimke, A. G. S. (2017). Yozgat İlinde Alternatif Bir Turizmin Gelişimi: Yaşlı Turizmi. 04-06 Mayıs 2017.
27. Uluslararası Sağlık Hizmetleri (USHAŞ), 2021. <https://www.ushas.com.tr/saglik-turizmi-verileri/> (Erişim Tarihi: 06.06.2021).
28. T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2014). Onuncu Kalkınma Planı (2014 - 2018) Sağlık Turizminin Geliştirilmesi Eylem Programı.
29. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı. Sağlık Turizminde Mevzuat Ve Teşvikler, Ankara 2021.
30. Patterson, I. R. (2006). Growing older: Tourism and Leisure Behaviour of Older Adults. Cabi.
31. Akoğlan, K. M. & Acar, D. & Zencir, Ç. E. (2019). Üçüncü Yaş Turizminin Geliştirilmesinde Yaşlı Dostu Şehir (YDŞ) Teması, *Turizm Akademik Dergisi*, 6 (2), 99-114.
32. Alén, E., Losada, N., & Domínguez, T. (2016). The İmpact Of Ageing On The Tourism İndustry: An Approach To The Senior Tourist Profile. *Social Indicators Research*, 127(1), 303-322.